

Sinan Yağmurun “Eşqin göz yaşları – Şəms Təbrizli” romanında Şəms obrazının bədii təəcəssümü

Leyla Ələsgərova

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: leylaaleskerova20@gmail.com

Annotasiya. Təqdim olunan məqalədə Türkiyə yazarı Sinan Yağmurun əslən Azərbaycanın Təbrizindən olan fəlsəfi fikir nümayəndəsi Şəms Təbrizli ilə bağlı “Eşqin göz yaşları – Şəms Təbrizli” bioqrafik romanında Şəms obrazına nəzər salınmış, onun tarixi gerçəkliyə uyğunluğu araşdırılmışdır. Şəms istər müasirləri, istərsə də özündən sonrakı zaman müddətində hər kəsi güclü təsir dairəsinə salmışdır; haqqında orta əsr mənbələri və təzkirələrdə məlumatlar verilmiş, çoxlu rəvayət və əfsanələrin yaranmasına səbəb olmuşdur. Təsəvvüflə bağlı geniş araşdırma təcrübəsinə sahib olan Sinan Yağmur ilk kitabları tədqiqat xarakterli elmi mənbələr olsa da, daha sonra bu əsərlərin romanlaşdırılmış formasını yazaraq dünyaya təqdim etmişdir. Müəllifin beş seriyada birləşdirdiyi və beş təsəvvüf nümayəndəsini əhatə edən “Eşqin göz yaşları” seriyalı kitab silsiləsindən olan “Şəms Təbrizli” romanı ilk dəfə bu məqalədə geniş şəkildə tədqiqata cəlb olunmuşdur. Burada müəllifin Şəmslə bağlı yanaşmalarına aydınlıq gətirilmişdir.

Açar sözlər: Şəms, Mövlana, eşq, təsəvvüf, irfan

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 12.11.2022; qəbul edilib – 18.11.2022

The artistic embodiment of the character of Shams in the novel “Tears of Love – Shams Tabrizli” by Sinan Yagmur

Leyla Alasgarova

Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: leylaaleskerova20@gmail.com

Abstract. In the presented article, the image of Shams in the biographical novel "Tears of Love – Shams Tabrizli" by the Turkish writer Sinan Yagmur, about Shams Tabrizli, a representative of philosophical thought originally from Tabriz, Azerbaijan, and his compatibility with historical reality was examined. Shams strongly influenced everyone, both his contemporaries and those who came after him. Information about him was given in medieval sources and tazkiras, which led to the creation of many narratives and legends. Sinan Yagmur, who has extensive research experience on Sufism, although his first books were scientific sources of a research nature, later he wrote the novelized form of these works and presented them to the world. The novel "Shams Tabrizli" from the "Tears of Love" book series, which the author combines into five series and includes five representatives of Sufism, is extensively studied in this article for the first time. Here, the author's approach to Shams is clarified.

Keywords: Shams, Maulana, love, Sufism, lore

Article history: received – 12.11.2022; accepted – 18.11.2022

Giriş / Introduction

Müasir Türkiyə ədəbiyyatında bioqrafik roman ustası kimi tanınan Sinan Yağmurun araşdırma xarakterli ilk kitabı – “Tənnurə və Atəş”i 2004-cü ildə qələmə alınmışdır. Təsəvvüf, din və tarixlə bağlı 26 illik araşdırmalarından sonra ilk romanı 2010-cu ildə “Eşqin göz yaşları – Şəms Təbrizli” kitabını nəşr etdirir. Müəllifin hazırda 40-dan çox roman və hekayələr kitabı var.

Onun Mövlana Cəlaləddin Rumi, Yunus Əmrə, Şəms Təbrizli, Hallac-ı Mənsur və digər irfan nümayəndələrinin həyatı ilə bağlı romanlaşdırılmış kitabları müasir ədəbiyyatda oxunan əsərlər sırasına daxildir. Müqəddəslərin, mütəfəkkirlərin adı ilə bağlı araşdırma materiallarının toplanması, bioqrafik kitabların hazırlanması elm aləmində geniş yer alır, lakin ölümündən sonra kiminsə adına yazılan “Bioqrafik roman” ədəbiyyatda Sinan Yağmurun adı ilə əlaqəlidir.

Əsas hissə / Main Part

“Eşqin göz yaşları – Şəms Təbrizli” bioqrafik romanında həm tarixilik, həm də dini-irfani prinsiplər qorunmaqdadır. İlk nəşrindən sonra geniş oxucu kütləsi toplayan kitab daha sonralar dəfələrlə nəşr olunur və ilin ən çox satılan kitabları siyahısına daxildir. Əsərdə Şəmsin öz həyatı haqqında nəql etdiyi əhvalatlar, Mövlana ilə dostluq münasibətləri, Şəms-Kimya xatun gərçəkliyi, müəmmalı ölümü ilə əlaqədar müxtəlif fərziyyələr öz əksini tapmışdır. Roman irfan nümayəndələrinin nəql etdiyi rəvayətlər və biri-biri ilə əlaqəli cərəyan edən maraqlı hadisələrdən ibarətdir.

Həyatı başdan-başa qəribəliklər və müəmmalarla dolu olan əslən azərbaycanlı Şəmsəddin Məhəmməd Əli oğlu Təbrizli 1185-ci ildə indiki Cənubi Azərbaycan ərazisində yerləşən Təbriz şəhərində dünyaya göz açmışdır. Həyatı haqqında dəqiq məlumatlar olmadığı üçün barəsində müxtəlif rəvayətlər yaranmışdır. Ən dəqiq məlumatlar Şəmsə aid olduğu bilinən “Məqalat” (“Söhbətlər”) adlı kitab əsaslanmış və eyni zamanda türk dünyasının mütəfəkkir alimi Cəlaləddin Rumi Mövlana ilə bağlı mənbələrdə Şəmslə bağlı qeydlər öz əksini tapmışdır.

Əsər Şəmsə özəl müqəddimə ilə başlayır. Burada Şəmsin daxili dünyası, onu özünəməxsus davranışı ilə seçilən bir insan kimi təqdim edən Nazan Bekiroğlu Mövlana ilə Şəmsin dostluğu haqqında fikirlərini ifadə edir, onların görüşünü təsadüfdən deyil, zərurətdən baş tutduğunu bildirir: “Şəms gözlənilmədən, yaşı qırxa çatmış Mövlananın bəlkə də heç gözləmədiyi və ümid etmədiyi bir anda gəlir. Amma qırx peyğəmbəri yaşıdır. Həmçinin son fürsətdir” [4, s.9]. Müqəddimədən sonra Şəmsin özü haqqında təhkiyəsi başlayır, oxuculara ritorik suallar ünvanlamaqla, onun haqqında doğru-düzgün yazmayanlara narazılığı ifadə edilmişdir. Daha sonra yaşadıklarını olduğu kimi oxucuya çatdırır və o, uşaqlığı, ailəsi haqqında nəql etməyə başlayır. Bioqrafik roman olduğu üçün Şəms haqqında ən geniş yayılmış rəvayətlərdən istifadə olunmuşdur. Şəmsin dövrün uşaqlarından, gənclərindən seçildiyini hiss edən müəllimləri və atası ona görə çox narahatdırlar, lakin Şəmsin atası ilə söhbətində dərinmənalı sözlərin səbəbini müəllif Şəmsin dili ilə belə açıqlayır: “– Məni məndən dinlə... Sən və mən elə bir haldayıq ki, sanki bir qaz yumurtasını toyuğun altına qoyublar. Bu yumurtadan qaz balası çıxıb. Bir az böyüdükdən sonra bala su kənarına gəlib suya düşür. Ana toyuq ətrafında cırıpır. Amma o, hin quşudur. O, suya girə bilməz. Bax, elə sən ilə mən də bu haldayıq. Mən üzə biləcəyim bir dəniz görürəm. Mənim yurdu o dənizdir. Halım da dəniz quşunun halı kimidir” [3, s.16].

Romanda Şəms tarixən də bizə haqqında yazılanlardan məlum olduğu kimi, qatı, acıqlı, üsyankar, sərt xarakterli, ağılından keçənləri söyləməkdən çəkinməyən bir obraz kimi təqdim olunmasına baxmayaraq, onun bu xüsusiyyətlərinin altında mərdlik, cəsarət, mərhəmət, həqiqi eşq dayanmışdır. Bunu müəllif bizə Şəmsin dili ilə dəfələrlə çatdırır. Şəms ilə Mövlananın dialoqunda Mövlananın: “Mənə, aşıqlərə qarşı çox nəzakətli, sakitсэн, amma digərlərinə qarşı həddindən artıq əsəbi və hürküdücüsən. Niyə?” sualına Şəms belə cavab verir: “Mən səmimi olaraq niyaz edən insanlara qarşı çox təvəzökəram, amma digərlərinə qarşı çox təkəbbürlü və kəskinəm. Bəy, paşa olsun, dilim qılıncdır, qınına qoymaram” [3, s.29]. Şəmsin yolu çətindir, keşməkeşlidir, çünki o, eşqə qara yaxanlara qarşı çıxmaqdan qorxmayan həqiqət aşığı olmuşdur.

Romanda Şəmsin susqunluğu, yalnızlığı, kəskin zəkası, hələ az yaşlarından zamanını ibadətə keçirməsi, Allah dostu arayışına çıxaraq qarış-qarış mədrəsə və ölkələri gəzməsi və keçdiyi yerlərdə dostdan çox, düşmən qazanması həqiqətlərə uyğunlaşdırılaraq təsvir olunmuşdur. Bu xüsusiyyətlərinə görə, hələ gənc yaşlarında mədrəsə müəlliminin təkidi ilə atası tərəfindən Şəma təhsil almağa göndərəkən atası Şəmsə belə demişdir: “Allah sənə elə bir yoldaş versin ki, bütün dövrlərin alimlərini, həqiqətlərini sənə adına izhar etsin. Hikmət budaqları onun qəlbindən dilinə axsın, hər f və səs geyiminə bürünsün. O geyimin rütbəsi də sənə adına olsun” [3, s.20]. Şəmsə məxsus olan xüsusiyyətlər

dən ən önəmlisi yanına gələnlərə: “Danışacaqsan, yoxsa dinləyəcəksən?” – sualını verməsi idi. Şəms bu sualı ilə dinləyici axtarırdı ki, qarşılıqlı söhbət edə bilsinlər, danışanlara isə günlərcə qulaq asıblar. Müəllifin Şəmsi belə gənc yaşlarında iradəli, dərəkəli, səbirli təqdim etməsini biz Şəms haqqında qeydlər olan tarixi qaynaqlarda da görə bilərik. Tarixən bizə məlum olduğu kimi, əsərdə də Şəms bir yerdə çox durmazdı, elə buna görə də onu “Şəmsi-parəndə”, yəni “Uçan Şəms” adlandırmışlar [5, s.8]. Yazıçı Şəmsin Mövlana ilə ilk söhbətlərindən onun nə axtardığını belə açıqlayır: “Getdiyim yerlərdə həmişə aciz fironlarla rastlaşdım; Qul olmağa heç cür razı olmayan insanlarla rastlaşdım. İlk dəfə bir qula rast gəldim. O sənən” [3, s.44]. Dünya nemətlərindən, əyləncədən uzaq olan Şəms tək sığınacağını – “Allah dostu” adlandırdığı, yalnız Allahın qulu olduğunu qəbul edən adamda görürdü.

Şəms bütün məzhəblərdən uzaq olduğu kimi, siyasətdən də uzaq biri kimi təsvir olunmuşdur. Əsərdə insanlığın, mərdliyin, xeyirxahlığın ikiüzlülüklə, tamahkarlıqla, dünya nemətlərinə hərisliklə əvəz olunmasını pisləyən yazıçı eyni zamanda dövlət idarəciliyində öz vəzifəsindən sui-istifadə edənləri lənətləyir və Şəmsin dili ilə siyasəti “Şeytanın suyuna” bənzədirək deyir: “...Təmizlənmək üçün əlinizi şuya salsanız, demək, bütün bədəniniz, ruhunuz şeytana satılıb” [3, s.29].

Şəms formal şeylərə nifrət bəsləyir. Onun insanlarda diqqət etdiyi xüsusiyyətlər onların düşüncələri, inamları, daxili dünyaları olmuşdur. Şəmsə görə, nəfsinə qalib ola bilməyən şəxs həqiqət aşiqi ola bilməz, özünü Şeyx adlandıрмаğa haqqı yoxdur. Şəms mürsidi olmaq istəyən adamları təslimiyyət və qabiliyyət imtahanında sınaqdan keçirir və ona mürid olmaq istəyənləri şərəblə imtahan edirdi, Şeyx Evhadüddin Kirmani və onun təmsalında başqa şeyxlər, fironlar, dərvişlər şərəbin adını eşidən kimi imtina edib onun sınağını keçə bilmirdilər. Onlar Şəmsin əsl niyyətini dərk etmək iqtidarında olmamışlar, çünki Şəmsə görə, Yaradanın bildiyi və gördüyünü dərk edə bilməyən bəndə “Həqiqət aşiqi” ola bilməzdi. Bu imtahandan keçmək qabiliyyətinə malik olan, qüdrət və dözümlü sahibi tək cə Mövlana olmuşdur.

Şəmsin ümumi olduğunu qeyd edən qaynaqlar vardır [1, s.11]. Romanda aydın olur ki, Şəms yazmağı sevməzdi, bildiklərini lazım olduqda danışardı, burada o onu “adi bir batini dərviş” adlandıranlara qarşı narazılığını belə ifadə edir: “Mənim əsərim, Mövlanam göz qabağındadır. Bəs sizinkilər hansı?” Yazıçı Şəmsə yeni bir epitet təyin edərək, onu “canlı kitabxana” kimi xatırladır [3, s.31]. Onun dünyagörüşü zəngin, savadlı bir şəxsiyyət kimi təqdim edilərək İran, hind ədəbiyyatını, ərəb bələğətini hələ kiçik yaşlarından əzbər bildiyi burada təsvir olunmuşdur. Eşq haqqında fikirlərini Şəmsin dili ilə açıqlayan müəllif, eşqi kitablarda, sətirlərdə axtaranlara müraciət edir: “Eşq kəlmə deyil ki, dəftərə yazasan, eşq paraqrafları talan edər” [3, s.31]. Eşqi ucu-bucağı olmayan yola bənzədən müəllif, yolun sonundakı palçıq eşqlə nurlandırıldığını bildirirərək, insan oğlunun da ruhun nuru ilə palçıq deyilən bədən birləşməsindən yarandığını Şəmsin dili ilə çatdırırmışdır.

Əsərdə Şəms və Mövlananın qarşılaşması, tarixən də qeyd olunduğu kimi, iki dəfə, biri Şəmsin gənc yaşlarında Şam şəhərindəki qarşılaşmaları, ikincisi 1244-cü ildə Konyada Şəmsin altmış, Mövlananın qırx yaşında Şəmsin yuxusundakı işarətlərlə Anadoluya səfərində baş vermişdir. Bu görüş tarixdə “iki dənizin qovuşması” kimi mənalandırılmışdır [1, s.15]. Mövlananın atası Bahəddin Vələddən dünya elmlərini mənimsəmiş, dövrün bilici alimi olmuşdur. Elə böyük mütəfəkkir alimin ailəsində tərbiyə almaq, onun yolunu davam etdirmək Ruminin dövrünün sayılıb-seçilən alimlərindən birinə çevrilməsinə səbəb olsa da, onu həqiqət aşiqi etməmişdir. Şəms özünə aşna bildiyi adamı yoxlamaq üçün ona verdiyi iki sualın cavabından razı qalmış və haqq yoldaşının Mövlana olduğunu anlamışdır. Onun məclislərdə kitablardan istifadə etdiyini görən Şəms ona biliklə, bilməyin fərqi belə açıqlamışdır: “Bilik sadəcə yaddaşın bir parçasıdır. Bu halınla ancaq alim olaraq qalarsan. Bilmək varlığımızın parçasıdır. Bu halınla da ancaq arif olarsan. Bilməyin digər tərəfinə çatmaq ruhumuzun mavərayə səfəridir” [3, s.43].

Mövlana kimi alimin bəsirət gözüünün açılmasında Şəms Təbrizlinin əvəzsiz rolu olmuşdur. Əsərdə onların bu dostluğundan bərabər keçirdiyi gecəli-gündüzlü apardığı söhbətlər, Mövlananı tamamilə başqa bir adama çevirmişdir. Şəmsin əsərdə diqqətçəkən tərəflərindən biri də Ruminin irfana çatması üçün onun əhatəsində olanlara diqqət etməsi idi. Bu nüans Ruminin dərğahında Atəşbaz adlandırdıqları aşpaz ilə etdiyi söhbətindən aydın olmuşdur [4, s.86].

Mövlana ilə xəlvət söhbətlərində, Sultan Vələdlə Konyaya dönüşündə, Kimya xatunla bərabər zaman keçirdiyi günlərdə Şəmsin bir çox anlayışlara: xəlvət, merac, nəfs, şəhvət, siyasət, eşq, sevgi, qorxu, ümid, şeyx, dərviş, təsəvvüf, bilik və bilmək arasındakı fərq və s. kimi anlayışlara aydınlıq gətirməsi əsəri maraqlı etməklə yanaşı, dilini daha da anlaşılan, mənalı və oxunaqlı etmişdir. Həqiqi eşqə, sevgiyə aydınlıq gətirən yazıçı sevginin başlanğıcını itətdə olduğunu göstərmişdir. Eşqi də məhz Allah üçün hər yaradılanı sevmək kimi qiymətləndirir. Təsəvvüfdə “Sufilər hər şeyə üslublu yanaşmayı sevir, kimsəni incitməz və hətta əşyalarla belə normal rəftar edirlər” [2, s.18]. Bunun canlı təzahürünü biz romanda Şəmsin yer üzündə olan bütün canlılara və cansızlara Allahın təcəllisi kimi baxmasında görürük. Yaradanın dilsiz canlıları olan heyvanlara da dərin qayğı və sevgi bəsləyən Şəms heç də göründüyü kimi sərt biri olmadığını qarşısındakının davranışlarına əsasən lazım olan cavabları verdiyini göstərmişdir.

Əsərdə Səməvilərin məşhur rəqsi olan “Səma rəqsləri”nə də aydınlıq gətirilir. “Allahı xatırladan hər şey zikrdir. Zikr olmadan eşq olmaz, eşq olmadan nəfs güzgüdə özünü görə bilməz”, – deyən Şəms Mövlanaya “Tələb və arzu etdiyin hər şeyi səmada tapa biləcəyini” söyləyir, zikrin səma ilə ney sədaları altında gərcəkləşdiyini vurğulayır [3, s.69]. Təsəvvüfdə Səma rəqsinin hər bir hərəkəti rəmzi xarakter daşıyır. Dönərək rəqs edən “səmazənlər” (rəqsləri icra edən şəxslər) Kainatda, Günəş sistemində cisimlərin; bədəndə qanın daima dövr etməsi və s. Səma rəqslərindəki dönmə hərəkətləri ilə əlaqələndirilir.

Cəlaləddin Rumi Şəmslə qarşılaşana kimi qırx il ömür sürmüş adi məmur, alim idi, Şəms qırx gündə “xam” Rumini lazımı məqama gətirməsinə başlıca vəsilə oldu. Onların dostluq bağları Mövlananın gündəlik işlərindən uzaqlaşdırmış, bu da xalqın narazılığına səbəb olmuşdur. Yaranan söz-söhbətdən, qorxudan, dedi-qodudan şəhəri tərk etdiyini düşünənlərə isə Şəms belə cavab verir: “Birini sevirsinizsə, onun yaxşılığını istəyirisiniz, deməli, dost üçün getməyi də bilməlisiniz” [3, s.120]. Şəmsin əsərdə verilən kəskin və inandırıcı cavabları, fikirləri oxucunu əsərin sanki onun öz dilindən yazıldığına inandırır. Şəmsin müəmmalı gəliş-gedişləri ona “Pərəndə” adını qazandırır, Şəmsin ilk gedişi Ruminin daha sonrakı gedişinə hazırlıq idi, Şəmsin müəmmalı qeyb olması ilə bağlı çoxlu versiyalar var. Sinan Yağmur Şəmsin Haşhaşilər tərəfindən öldürülərək, quyuya atılması versiyasını həqiqətə uyğun hesab etmişdir.

Romanda Cəlaləddin Rumidən sonra Şəmsə yaxın olan ikinci insan kimi Kimya xatun təqdim olunmuşdur. Özündən qat-qat böyük olmasına baxmayaraq, Kimyanın Şəmsi görmədən ona aludə olması, heyranlığı, onun eşq şərbətini dadmağına səbəb olmuşdur. Şəms Kimyanın eşqi ilə bağlı deyirdi: “Mən Eşqin dadını Mövlanadan, daşqınlığını isə Kimya xatundan öyrəndim” [3, s.179]. Mənbələrdə Kimya xatun haqda müxtəlif rəvayətlər olsa da, müəllif ən çox həqiqətə uyan rəvayətə əsaslanaraq, Kimyanın Ruminin ikici arvadı Kerra xatunun qızı olduğunu və kiçik yaşlarından Mövlananın yanında tərbiyə alıb böyüdüyünü göstərmişdir.

Şəmsin şəhvətdən uzaq bir şəxs olduğu tarixən də məlumdur. Müəllif onun qadına olan münasibətini Mövlana ilə dialoqunda açır: “Qadın bəzisində eş, bəzisində leşdir. Kimya təzə-tər, tərəvətli bir qızıdır, mən isə şəhvətdən özünü bütünlüklə arındırmış bir adamam” [3, s.181]. Əsərdə Kimya xatun ilə Şəmsin izdivacının Mövlananın təşəbbüsü ilə baş tutduğu göstərilir. Şəmsin Kimya ilə münasibətini ər və arvad münasibətindən daha çox, ata-bala münasibətinə bənzədirik. Kimyanın Şəmsi usanmadan dinləməsi, onunla vaxt keçirtdikcə, ona daha çox bağlanması, ondan müxtəlif hədis və rəvayət dinləyərək sonda haqq aşiqinə çevrilməsi Şəmsin müsbət xislətinin göstəricisidir. Kimya xatunun eşqə qovuşduğu zaman gənc yaşlarında vəfatı Şəmsi dərin hüznə qərq edir. Fikrimizcə, bu münasibəti əks etdirməklə, yazıçı Şəmsə atılan bir çox iftiralara etiraz etmişdir.

Müəllif əsərdə bir çox şeylərə aydınlıq gətirdiyi kimi, Şəmsin qətində Ruminin kiçik oğlu Ələddinin olub-olmaması məsələsini də açmışdır. Ələddin qardaşından fərqli xasiyyətə malik dəli-dolu gənc idi. Şəmsin onun bütün bu asiliklərinə baxmayaraq, “bir toyuğun başını kəsəcək cəsarəti olmadığı” qənaətində olduğu göstərilir [3, s.191]. Şəmsin məhz haşhaşilərə boyun əymədiyi üçün qətlə yetirilməsi faktı da burada təsvir olunur. Yeddi cəlladın Şəmsi məzhəbinə xəyanətdə günahlandırılmasına cavabında o: “Aşıqların məzhəbi olmaz... Əsl qayəm eşqə qurban olmaqdır” cavabını vermişdir [1, s.211].

Əsərdə Mövlananın böyük oğlu, davamçısı hesab etdiyi Sultan Vələd, doğma qızı qədər əzizlə-

diyi Kimya xatun, mətbəxində eşq atəşində hazırladığı təamlarla Atəşbaz, kiçik oğlu Ələddin, tələbəsi Səlahəddin Fəridun, şeyxlər, dərvişlər və b. canlandırılan surətlər Şəmsin bir çox müsbət keyfiyyətlərinin açılmasına vəsilə olan köməkçi obrazlar silsiləsindəndir.

Nəticə / Conclusion

Orta əsrlərdən bəri özünə bir çox tərəfdarlar toplayan təriqətlər uzun əsrlər çox qurbanlar vermişdir. Onların bir çoxunun adları ədəbi mənbələrdə geniş yayılsa da, bir çoxunun həyatı müəmmalı qalmışdır. Onlardan biri məlum olduğu üzrə, Təbrizli Şəms olmuşdur. Romanın son dövr ədəbiyyatında aktual olan təsəvvüflə, xüsusilə Şəms Təbrizli ilə bağlı yazılmış kitablar silsiləsində qabaqcıl yer tutmasının əsas səbəbi əsərin birinci şəxsin dilindən verilərək təbiilik yaratmasıdır. Əsər ilk səhifələrdə gündəliyə oxşasa da, Şəmsin təbirinə uyğun olaraq nəql edilməsi, başqa birinin də onu qələmə alması təsiri bağışlayır. Burada Şəmsin varlığı, hadisələrin gərçəkliyi ilə əlaqəli bir çox məsələlərə inandırıcı şəkildə aydınlıq gətirilir. Romanda güclü təhkiyə epizodik sürətdən tutmuş, baş obraza kimi haqqında yazılanları inandırıcı, maraqlı və oxunaqlı edir. Kitabın sonunda ədəbiyyat siyahısının verilməsi əsərin tədqiqat-roman olduğunun göstəricisidir. Bu da əsərin təkcə Türkiyə ədəbiyyatında deyil, eləcə də Azərbaycan ədəbiyyatında diqqət çəkməsinə və araşdırma materialına çevrilməsinə vəsilə olmuşdur.

Ədəbiyyat / References

1. Məsiğa Məhəmmədi. Şəms və Mövlana. Bakı: Kitab Klubu, 2017.
2. Sərvər Mənsur. Sufizm. Bakı: Nərgiz Nəşriyyatı, 2016.
3. Sinan Yağmur. Eşqin göz yaşları 1 – Təbrizli Şəms. Bakı: Apostrof, 2012.
4. Sinan Yağmur. Aşkın Gözyaşları 1 – Şəms Tebrizi. İstanbul: Kapı yayınları, 2021.
5. Şəms Təbrizi. Məqalat (Tərcümə: Sevinc Natiqqızı). Bakı: Qanun Nəşriyyat, 2016.

Художественное воплощение Синаном Ягмуром образа Шамса в романе «Слезы любви – Шамс Тебризли»

Лейла Алескерова

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

E-mail: leylaaleskerova20@gmail.com

Резюме. В представленной статье рассмотрен образ Шамса в биографическом романе турецкого писателя Синана Ягмура «Слезы любви – Шамс Тебризли» о Шамсе Тебризли, представителе философской, эстетической мысли, уроженце Тебриза (Южный Азербайджан), исследуется соответствие этого романа с исторической действительностью. Влияние Шамса было огромным на многих, как на современников, так и на последователей. Сведения даны из средневековых источников и тазкире, что привело к созданию о нем много преданий и легенд. Синан Ягмур имеет большой исследовательский опыт и в области суфизма, несмотря на то, что его первые книги были научными источниками исследовательского характера. Именно это помогло ему создать романизированную форму своих работ и предоставить их читателям. В романе «Шамс Тебризли» из серии книг «Слезы любви» он объединил в пяти сериях свои взгляды и включил в него пятерых представителей суфизма. Все это впервые подробно изучается в данной статье. Здесь же проясняется подход автора к образу Шамса.

Ключевые слова: Шамс, мовлана, любовь, суфизм, ирфан